

Ny fond ska stödja diskriminerade Inspirerade av USA • Fack och näringsliv har bromsat utvecklingen

– En lag som inte testas blir tandlös signalpolitik utan påföljder.

Det säger Paul Lappalainen, doktorand i diskrimineringsrätt, och en av initiativtagarna till Talerättsfonden mot diskriminering, vars verksamhet syftar till att förbättra rättspraxis i avsikt att stärka genomslaget för diskrimineringslagstiftningen i Sverige.

Idén till Talerättsfonden (talerattsfonden.se) växte fram bland annat i samband med arbetet med *Lagen som verktyg* – en förening som verkar mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning (lagensomverktyg.se). De tre initiativtagarna, Paul Lappalainen, Johanna Ingemarsson och Stellan Gärde hade alla erfarenhet en frustration hos olika utsatta grupper med hur diskrimineringslagstiftningen fungerar, eller snarare inte fungerar.

– Upplevelsen hos dessa grupper är att diskrimineringslagen visserligen finns på papper, men att den inte tillämpas i praktiken, säger Paul Lappalainen.

Genom sin bakgrund från olika organisationer – Paul Lappalainen var tidigare anställd som senior expert på Diskrimineringsombudsmannen (DO), Stellan Gärde kommer från LO-TCO rättskydd och Johanna Ingemarsson från Malmö mot Diskriminering – hade de olika perspektiv och erfarenheter på diskrimineringsfrågor och kunde komplettera varandra.

En uppfattning som alla tre delar är att rättspraxis måste utvecklas för att diskrimineringslagstiftningen ska kunna bidra till en faktisk förändring. Men det gör den inte om inga diskrimineringsfall prövas rättsligt. Och för enskilda individer är kostnadsriskerna ett reellt hinder.

– Att driva ett diskrimineringsfall privat kan lätt innebära en kostnadsrisk på 50 000 – 150 000 kronor för motpartens rättegångskostnader vid en förlust. Därtill finns kostnaden för den egna advokaten. DO och facket har råd att riskera en sådan förlust, men de flesta andra individer och organisationer kan inte ta den risken. Det medför att praxisbildningen är väldigt utvecklad inom diskrimineringsrätten, förklarar Paul Lappalainen.

DO bedriver det som betraktas som ”principiella fall”. Enligt DO gjorde 7 800 personer en anmälan om diskriminering under åren 2013–2016. Av dessa blev endast mellan 10 och 15 procent föremål för utredning. Resultatet för dessa fyra år blev stämningensansökan i 46 fall och förlikningar i 26 ärenden. De fackliga rörelserna driver endast sådana fall som har att göra med arbetsmarknaden och som berör deras medlemmar.

Genom att samla in pengar vill Talerättsfonden stödja enskilda och föreningar att driva rättsprocesser och därmed bidra till praxisbildningen. Den enskilde eller föreningen kommer att kunna ansöka om ekonomiskt stöd via sitt juridiska ombud. Beslut om att bevilja medel fattas av Talerättsfondens fondkommission. De fall som kan komma på tal är i första hand sådana som har potentialen att utveckla rättspraxis eller som kan få publikt genomslag.

– Det är alltså inte nödvändigtvis så att vi bara kommer att ge stöd till säkra ”vinnare”. Man måste våga förlora för att ha chansen att vinna, och man utvecklar inte rättspraxis på bara ett fall. Att driva ett rättsfall kan vara ett sätt att bilda opinion. Förloraren i rätten kan

Sverige har inte förstått vikten av ett aktivt civilsamhälle i arbetet med diskrimineringsfrågor enligt Paul Lappalainen.

ändå vara vinnaren i det offentliga rummet. Detta kan i sin tur leda till lagändringar, om det visar sig att lagen inte fungerar.

Arbetet är ännu i sin linda och saknar därför medel att stödja fall av misstänkt diskriminering. Men Talerättsfonden ger moraliskt stöd åt ett aktuellt fall som gäller flera barn med dyslexi som inte får stöd för att kunna genomföra skolans nationella prov.

Parallellt med sitt engagemang i Talerättsfonden arbetar Paul Lappalainen med sin avhandling – en jämförande analys av diskrimineringsrättsens utveckling i USA, Kanada, Europa och Sverige. En bidragande orsak till att praxisbildningen går så långsamt i Sverige är, enligt honom, att diskrimineringslagstiftningen inte är ett barn av svensk rättstradition utan importerad från USA. I och med Civil Rights Act från 1964 tog utvecklingen av diskrimineringsrätten sin början i USA.

– De juridiska verktygen i den amerikanska diskrimineringsrätten har inspirerat lagarna i Kanada och Europa, inklusive Sverige. Här i Sverige har vi tagit till oss verktygen, men vi förstår inte vikten av ett civilsamhälle som driver på både lagarna och rättsfall, och att lagstiftningen måste leda till påföljder för att diskrimineringslagstiftningen ska ha en reell betydelse.

I USA var det medborgarrättsrörelsen som drev på utvecklingen. Den hade lärt sig att driva rättsfall även utan myndigheters hjälp. Paul Lappalainen beskriver det som en form av hälsosam konkurrens; civilsamhället och likarättsmyndigheter är både varandras konkurrenter och stöd, de pressar varandra till att stärka diskrimineringsrätten.

Paul Lappalainen menar att arbetsmarknadens parter i Sverige länge fungerade som en bromskloss på utvecklingen av diskrimineringsrätten, även om han tycker att facket har blivit mer medgörligt sedan fackföreningarna accepterade den reform av diskrimineringslagstiftningen som genomfördes 1999.

– Facket och arbetsgivarna motsatte sig jämställdhetslagen när den kom. Tyvärr har de behandlat diskrimineringslagstiftningen som ett hot mot den svenska modellen, och därmed den egna maktpositionen. Det är sällan som politiker törs köra över en enad fackföreningsrörelse och Svenskt näringsliv.

Talerättsfonden mot diskriminering är inriktad på alla diskrimineringsgrunder. Paul

Lappalainen menar att det finns ett stupröskänke på diskrimineringsrådet som gör att olika aktörer är vana vid att enbart se sin egen fråga, i stället för att jobba tillsammans mot ett gemensamt mål. Han jämför med den amerikanska rättsutvecklingen.

Civil Rights Act 1964 riktades mot diskriminering på grund av etnicitet, religion och kön. Detta innebar att prejudikat som berörde ett fall av könsdiskriminering ofta bidrog till rättspraxis på de andra grunderna, och vice versa. Detta innebar att olika diskriminerade grupper hade ett gemensamt intresse i varandras fall. I Sverige, däremot, hade vi länge till exempel fyra olika lagar mot diskriminering i arbetslivet beroende på diskrimineringsgrund (kön, etnicitet och religion, funktionshinder och sexuell läggning). Även om vi har en någorlunda sammanhållen diskrimineringslag idag, är det fortfarande många politiker, tjänstemän och civila samhällsorganisationer som har svårt att sätta lika rätt i centrum. Många är fast i stuprösen, vilket blir ytterligare ett hinder till en konkretisering av lika rättigheter och möjligheter som en grundläggande mänskliga rättighetsfråga.

En annan förklaring till att diskrimineringsrätten utvecklas långsamt i Sverige är, enligt Paul Lappalainen, den svenska lagstiftningstekniken. Det verkar som om lagstiftaren har funnit det tillräckligt att införa lagstiftning av mer symbolisk karaktär – en signalpolitik som ska lugna det civila samhället utan att utmana de som har makten att diskriminera. Annars skulle tydligare strategier om kostnadsrisker och uppföljning ha inkluderats. En möjlig förklaring, enligt Paul Lappalainen, är att tillvägagångssättet hänger samman med en föreställning om att lagar i sig är normerande. I bästa fall finns det en förhoppning om att en statlig myndighet på egen hand kommer att utmana de som har makten att diskriminera.

– Sverige är ett välfärdssamhälle som har fungerat ganska väl så länge man inordnat sig i systemet. De med mindre makt har lärt sig att lita på politiker, och juridiken har inte använts som ett påverkansverktyg. Men tiderna förändras. I teorin är diskrimineringslagens syfte att bidra till en förändring av status quo. Detta sker inte på egen hand. Ett nytänkande behövs hos beslutsfattarna, och i synnerhet i det civila samhället, om lagen ska få ett reellt innehåll säger Paul Lappalainen.

Nytt från Office of
International Affairs

Juridicums arbete med internationalisering fortgår. Docent Laura Carlson kommer under de tre nästkommande åren fortsätta att vara akademiskt ansvarig för institutionens internationaliseringsarbete som Academic Director of International Affairs. Det Internationella kansliet (Office of International Affairs, OIA) fortsätter således med den förstärkning och de satsningar som Juridicum har genomfört de senaste tre åren inom internationalisering när det gäller studenter, lärare och forskare.

Närmast i tiden arbetar OIA med att, för andra året i rad, förbereda årets sommarskola tillsammans med Företagsekonomiska institutionen. Juridicum ger fem kurser inom internationell skiljemanrätt, internationell straffrätt och EU-rätt. Detta program vänder sig främst till våra utomeuropeiska partner men även studenter i Europa har blivit nominerade av sina hemuniversitet. Sommarskolan pågår mellan 2 juli och 12 augusti. Cirka 120 studenter från hela världen kommer att delta i årets upplaga.

OIA förbereder inför hösten rättegångsspelstävlingen Foreign Direct Investment International Arbitration Moot 2018 (FDI Moot). Juridicum har fått äran att stå värd för denna internationella tävling som pågår 9-11 november 2018. Samtidigt kommer ICAL Alumni Association fira ICALs 15-årsjubileum med en konferensdag i anslutning till tävlingen. OIA ser fram emot samarbetet för att göra detta till ett lyckat evenemang

Text: Sandra Fagerlund, OIA

Nydisputerade

- Mpoki Mwakagali, 27 april, *International Financial Institutions and Labour Standards: A Legal Study of the Role of These Institutions in the Promotion and Implementation of Freedom of Association and Collective Bargaining*
- Kelly Chen, 15 juni, *Conflicts of Interest in the Financial Services Sector in the EU and China*

Lena ten Hoopen blir hedersdoktor

Till hedersdoktor vid Juridiska fakulteten 2018 utses författaren och journalisten Lena ten Hoopen. Hennes bok *Spår* nominerades till Augustipriset 2013. Boken *Världens lyckligaste folk* (2009) Augustinominerades och vann Guldspaden och Publicistklubbens stora pris. Lena ten Hoopen har genom sin omfattande och flerfaldigt prisbelönta produktion av böcker, artiklar och tv-produktioner spelat en central roll i den svenska samhällsdebatten.

Juridicums nyhetsbrev är gratis.
Skicka din post- eller mejladress till
staffan.westerlund@juridicum.su.se
så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.

Uppsatsstudenter får hjälp av bok

En vägledning för metodval • Handfasta tips om uppsatsskrivande

Juriststudenterna som står inför att skriva sin examensuppsats är ofta osäkra på vad som förväntas av dem.

För att råda bot på osäkerheten har två av Juridicums lärare skrivit en bok med syftet att underlätta för studenterna att förstå de krav som ställs på en uppsats i rättsvetenskap.

Utgångspunkten är allmänna vetenskapliga krav, men boken är till stor del uppbyggd kring handfasta tips om hur man skriver en uppsats i rättsvetenskap.

När Anna Kaldal, professor i processrätt, gick universitetspedagogisk kurs 2017 gjorde hon en ministudie av hur metodfrågor hanterades av de studenter som hade fått AB på föregående års uppsatser.

– Jag konstaterade att de flesta AB-studenter hade ganska oreflekterade metodavsnitt. Studenterna var duktiga på att beskriva metoden men inte varför de hade valt just den metoden och hur de hade tänkt tillämpa den på materialet, säger Anna Kaldal.

Det visade sig att Gustaf Sjöberg, professor i civilrätt samt nyutträd prefekt, hade samma erfarenheter. De bestämde sig därför att tillsammans skriva en hyggligt konkret vägledning.

– Vår bok är inte en bok om materiell metod. Sådana böcker finns redan. Vår bok ska hjälpa studenten att förstå och därmed uppfylla kraven på en examensuppsats, förklarar Gustaf Sjöberg.

Båda är rörande överens om att det inte finns någon bättre eller sämre metod. Båda använder i sin forskning såväl traditionell rättsvetenskaplig metod som alternativa metoder och tycker även att studenterna kan göra det; det är frågeställningen och materialet som ska bestämma metodval och inte tvärtom.

De undviker konsekvent att använda uttrycket ”rättsdogmatisk metod” i boken.

– Begreppet är så laddat med förutfattade meningar. För att undvika att även studenterna fastnar i sådana diskussioner har vi valt det mer neutrala begreppet ”traditionell rättsvetenskaplig undersökning”. Vi vill komma bort från studenternas fixering vid att sätta en etikett på använd metod, säger Gustaf Sjöberg.

Anna Kaldal understryker att boken inte ska läsas som en uppsättning regler, i form av råd och exempel, över hur en uppsats i rättsvetenskap ska skrivas.

Anna Kaldal och Gustaf Sjöberg vill uppmuntra studenterna att själv fundera över vad vetenskaplighet innebär.

– Studenterna vill gärna veta exakt hur de ska gå till väga. Det vill vi undvika att tala om. Istället vill vi uppmuntra till egna reflexioner om vad vetenskaplighet är.

En tvistefråga inom rättsvetenskapen är om jurister verkligen ska ägna sig åt något annat än traditionella rättsvetenskapliga undersökningar

– Såväl rättsvetenskaparen som juristen i det praktiska rättslivet tar hjälp av kunskaper från andra forskningsfält. Det innebär inte nödvändigtvis att du tillämpar en annan metod. Man måste skilja mellan att inhämta kunskap och att skapa kunskap, säger Anna Kaldal.

Hon får medhåll från Gustaf Sjöberg som tillägger:

– Det hindrar inte att rättsvetaren faktiskt skapar kunskap med andra metoder än den traditionella. Överallt i det omgivande samhället och omvärlden görs detta, men vi vill framhålla de stränga vetenskapliga krav som gäller om man ger sig in i en sådan övning. Det sämsta man kan göra är att medvetet eller omedvetet dölja den teoretiska grunden för hur kunskapen har skapats eller bara tycka till utan någon vetenskaplig grund alls.

Författarna vill också framhålla att ett ytterligare syfte med boken är att försök skapa enighet inom lärarkollegiet om vilka krav som ska ställas på examensuppsatser, vilket i sin tur leder till ökad rättssäkerhet för studenterna.

Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips är utgiven på Jure förlag och är obligatorisk kurslitteratur på kursen examensarbete. På 64 sidor går författarna bland annat igenom allmänna krav på vetenskaplighet samt hur dessa förhåller sig till rättsvetenskapens krav och det juridiska hantverket (språkbehandling, terminologisk exakthet, referenser etc.). Vidare behandlas betydelsen av att Juristprogrammet är en professionsutbildning och metodens roll i uppsatsskrivandet, samt forskningsetik. I texten finns korta råd och exempel och boken avslutas med längre exempel på hur redovisning av olika metoder kan se ut i en uppsats.

Fråga vad du vill om Brexit!

Claes Granmar i samarbete med Stockholms universitets medieproduktion bjuder in alla, studenter så väl som allmänheten, att ställa sina frågor om Brexit. På universitetets Facebook-sida www.facebook.com/stockholmsuniversitet/ finns en teaser-film med Claes Granmar om projektet *Röster om Brexit*. Frågorna kan ställas direkt på Facebook-sidan. Frågorna kommer att ligga till grund för intervjuer med initierade personer på bland annat Oxford University, Kommerskollegium och Stockholms universitet.

– Vår målsättning är att ge en lättillgänglig och strukturerad bild av vad som händer efter Brexit som kan användas i utbildningssyfte, säger Claes Granmar.

Redan i juni kommer Claes Granmar att i Oxford intervjua juridikprofessorerna Peter Oliver och Stephen Weatherill. De filmade intervjuerna beräknas vara klara till höstterminen.

Projektet finansieras med medel för kursutveckling från Juridiska fakultetens utbildningsutskott.

Claes Granmar är docent och universitetslektor i offentlig rätt med inriktning mot europeisk integrationsrätt och marknadsrätt. Mellan september 2017 och mars 2018 var han på en forskningsvistelse (teaching sabbatical) på Institute for European and Comparative Law (IECL), vid University of Oxford inom ramen för en överenskommelse mellan Juridiska institutionen, Stockholm Centre for Commercial Law och University of Oxford.

FOTO: PIXABAY.COM

Ny prefekt och biträdande prefekt

Rektor har beslutat att utse professorerna Gustaf Sjöberg till prefekt och Jane Reichel till ställföreträdande prefekt för perioden 2018-07-01 – 2021-06-30.

Gustaf Sjöberg är professor i civilrätt. Han har varit forskare vid Stockholm Centre for Commercial Law sedan 2008, med inriktning mot finansiell reglering och bolagsrätt. Han är domarutbildad i Svea hovrätt och har bred erfarenhet av regelgivning och beslutsfattande på det finansiella området. Läsåret 2012/2013 var han gästforskare vid University of Oxford.

Gustaf Sjöberg disputerade vid Stockholms universitet på avhandlingen *Tvångsinlösen* år 2007.

Jane Reichel är professor i förvaltningsrätt med inriktning på bland annat europeisk integrationsrätt. Hon är redaktör och ansvarig utgivare för Förvaltningsrättslig tidskrift och Styrelseledamot i Forum för juridiska studier vid Uppsala universitet. Hon har varit prodekan och ordförande i forskningsutskottet vid Juridiska fakulteten, Uppsala universitet.

Jane Reichel disputerade vid Stockholms universitet på avhandlingen *God förvaltning i EU och i Sverige* år 2006.

Barnrättscentrum har startat forskningsblogg

I slutet av mars startade Barnrättscentrum Barnrättsbloggen. Bloggen riktar sig till en intresserad allmänhet som vanligtvis inte läser juridiska tidskrifter.

– Det har även internt bland forskarna funnits önskemål om att få öva sig på att skriva lättillgängligt eftersom det är ganska sällan som de får tillfälle att göra det, säger Vera Yllner, forskningskoordinator på Barnrättscentrum samt administratör och tillförordnad redaktör för Barnrättsbloggen.

Som redaktör är det hennes uppgift att granska texterna så att de inte är för långa och att språket är begripligt. Hittills har bloggen två inlägg. Det första är skrivet av Tim Holappa, doktorand i offentlig rätt och handlar om barn-

perspektivet när kommuner säger upp nyanlända barnfamiljers hyreskontrakt. Det andra är en debattartikel om barngifte publicerad i Svenska Dagbladet, undertecknad av forskarna Anna Kaldal, Emelie Kankaanpää Thell och Malou Andersson.

– Tanken är primärt att forskare med anknytning till Barnrättscentrum ska kunna publicera blogginlägg, men även andra forskare inom barnrätt är välkomna med bidrag. Även uppsatsstudenter inom barnrätt kan komma på tal.

– Det är ganska öppet vilka som kan bidra. Det finns inga planer på regelbunden publicering utan blogginlägg kommer att publiceras när det finns behov, säger Vera Yllner.

Barnrättsbloggen finns på www.barnrattsbloggen.wordpress.com.

Barnrättscentrum instiftades 2012 vid Juridiska fakulteten. Det övergripande syftet med verksamheten är att skapa en plattform för forskare med barnrättslig inriktning både inom rättsvetenskapen och inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna vid Stockholms universitet.